

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1979

Vragen van het lid **Thijssen** (GroenLinks-PvdA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat over *vervuilende bedrijven die grootaandeelhouders verrijken ten koste van mens en klimaat* (ingezonden 10 april 2024).

Antwoord van Minister **Adriaansens** (Economische Zaken en Klimaat) (ontvangen 13 juni 2024)

Vraag 1

Bent u bekend met het rapport van milieudefensie «Hun winst, ons verlies»?¹

Antwoord 1

Ja, ik ben bekend met het rapport van milieudefensie «Hun winst, ons verlies».

Vraag 2

Erkent u de conclusies uit het rapport?

Antwoord 2

Ik erken dat een groot deel van de nettowinst van deze multinationals is uitgekeerd in de vorm van dividend en/of via de inkoop van aandelen. Ook hebben deze bedrijven een belangrijke rol en verantwoordelijkheid om de transitie naar een klimaatneutrale economie te realiseren. Echter, de manier waarop bedrijven de verduurzamingsprojecten financieren, via het (aantrekken van) eigen vermogen of via het aantrekken van vreemd vermogen, is een interne afweging die het bedrijf zelf moet maken. Het feit dat er afdoende nettowinst is om de verduurzamingsprojecten (of een deel daarvan) te financieren impliceert niet dat er geen bijdrage benodigd is vanuit de overheid om te komen tot verduurzaming van deze bedrijven (voor zover het uitstoot binnen Nederland betreft).

Investerings in verduurzamingsprojecten worden vaak gekenmerkt door een onrendabele top, wat betekent dat de investering zichzelf niet terugverdient en waardoor de investering dan niet door het bedrijf zal worden genomen. Indien bedrijven niet financieel worden ondersteund bij verduurzamingsprojecten met een onrendabele top, dan zullen die verduurzamingsprojecten niet

¹ Milieudefensie, 7 april 2024, «Rapport: Hun winst, ons verlies». (milieudefensie.nl/actueel/rapport-hunwinstonsverlies/view)

plaatsvinden en zal dit op termijn betekenen dat de uitstoot en productie verschuiven onder druk van Europese (EU-ETS) en nationale beprijzing (nationale CO₂-heffing) van broeikasgasuitstoot. Het uitgangspunt is om weglek van uitstoot voor zover mogelijk te beperken en een sterke economische en industriële basis voor Nederland te behouden. In dit kader is het ook van belang dat bedrijven wel degelijk plannen hebben om te gaan verduurzamen en dat, o.a. binnen de industrie, vergaande plannen zijn om uitstoot te beperken. Middels de maatwerkafspraken wordt er bijvoorbeeld gekeken op welke manier uitstootreductie kan worden bewerkstelligd bij de top 15 grootste uitstoters die verder gaat dan waartoe de bedrijven worden aangezet op basis van de nationale CO₂-heffing. Daarbij merk ik op dat de lijst van 20 bedrijven die in het rapport van Milieudefensie aan de orde komen, slechts ten dele overlapt met de lijst van de 15 grote uitstoters waarmee in het kader van de maatwerkafspraken wordt gesproken. Naast de maatwerkafspraken wordt er met onder andere de financiële sector gewerkt aan de verduurzaming via de beleidsagenda duurzame financiering. Verder is inhoudelijk, mijns inziens, de wijze waarop de klimaatschade in het rapport is berekend een aandachtspunt. Bij de inschatting van de klimaatschade is ook gebruik gemaakt van de emissies in brede zin (inclusief scope 3 emissies) waardoor dubbelrekening waarschijnlijk is opgetreden en de klimaatschade dus groter is voorgesteld dan dat deze in werkelijkheid is.

Vraag 3

Deelt u de mening dat het schaamteloos is dat grote vervuilende bedrijven, die miljarden winst maken, deze winsten niet aanwenden om te verduurzamen, maar om de aandeelhouders te verrijken, terwijl verduurzaming essentieel is?

Antwoord 3

Zie antwoord op vraag 2. De manier waarop bedrijven de verduurzamingsprojecten financieren, vanuit het eigen vermogen en/of door vreemd vermogen aan te trekken, is een interne afweging van bedrijven. Het onttrekken van middelen aan de onderneming is niet schaamteloos zolang dit niet resulteert in financieel wanbestuur en zolang de afspraken die de onderneming is aangegaan ook nagekomen kunnen en zullen worden.

Vraag 4

Hoe verhouden zich de conclusies uit het rapport, dat vervuilende bedrijven grootaandeelhouders verrijken ten koste van mens en klimaat, tot uw doel van een economie die «de Nederlandse samenleving laat meedoen en meeprofitieren van de brede welvaart die wordt gecreëerd» uit «Perspectief op de Nederlandse economie: Innovatief, duurzaam, sterk en welvarend»?

Antwoord 4

De conclusie dat bedrijven grootaandeelhouders verrijken ten koste van mens en klimaat onderschrijf ik niet. In dit kader is het belangrijk om oog te houden voor het feit dat, onder andere binnen de industrie, vergaande plannen zijn om uitstoot te beperken. De manier waarop de plannen worden gefinancierd is, voor zover het geen onrendabele top betreft, een interne afweging die een bedrijf zelf moet maken. Zolang de verduurzamingsprojecten ook tijdig worden gerealiseerd, levert dit een bijdrage aan het beperken van klimaatschade en aan de verbetering van de leefomgeving waar de gehele Nederlandse samenleving van meeprofiteert. Tegelijkertijd is het ook van belang dat Nederland een welvarend land is en blijft en dat vereist een sterke Nederlandse economie waaraan de in het rapport genoemde bedrijven een belangrijke bijdrage aan leveren. Zo zijn bijvoorbeeld de industriële bedrijven die in het rapport genoemd worden belangrijk voor de directe regionale werkgelegenheid (onder andere in IJmond en Zeeuws-Vlaanderen) en vormen ze een belangrijk onderdeel van het Nederlandse bedrijfsleven als zowel afnemer als leverancier. Op die manier profiteert de samenleving ook mee.

Vraag 5

Hoe verhouden zich de torenhoge winsten, hoge uitkeringen aan aandeelhouders en bonussen van bestuurders enerzijds en de noodzaak om deze ondernemingen te subsidiëren om te verduurzamen anderzijds? Welk deel

van de klimaatschade acht u voor rekening van het bedrijf en welk deel voor de belastingbetaler?

Antwoord 5

Zoals aangegeven bij de beantwoording van vraag 2 worden investeringen in verduurzamingsprojecten vaak gekenmerkt door een onrendabele top, wat betekent dat de investering zichzelf niet terugverdient en waardoor de investering dan niet door het bedrijf zal worden genomen zolang deze niet verplicht is gesteld. Een deel van de energiebesparingsmaatregelen en broeikasgasuitstoot reductie maatregelen zijn al verplicht gesteld (afhankelijk van de terugverdientijd). Indien bedrijven niet financieel worden ondersteund bij verduurzamingsprojecten met een onrendabele top, dan zullen die verduurzamingsprojecten niet plaatsvinden. Op termijn betekent dit dat de uitstoot en productie zullen verschuiven onder druk van Europese (EU-ETS) en nationale beprijzing (nationale CO₂-heffing) van broeikasgasuitstoot. Het uitgangspunt is om weglek van uitstoot zoveel mogelijk te beperken en een sterke economische en industriële basis te behouden. Tegelijkertijd is het belangrijk om te realiseren dat veel subsidieregelingen waarvan bedrijven gebruik kunnen maken (generieke regelingen) een tegemoetkoming bevatten voor de onrendabele top, vaak op basis van wat mogelijk is binnen Europese richtlijnen, en dat de tegemoetkoming een deel van de onrendabele top dekt. Bedrijven dragen op die manier vaak ook een deel van de meerkosten van verduurzamingsprojecten. Ook is het logisch dat bedrijven een tegemoetkoming krijgen indien zij vergaande verduurzamingsprojecten willen gaan uitvoeren die niet verplicht zijn en noodzakelijk zijn voor de energie- en klimaattransitie. Op deze manier zoeken we de balans tussen de kosten die voor rekening komen voor het bedrijf en voor de belastingbetaler.

Vraag 6

Kunt u van alle bedrijven waarmee maatafspraken worden voorbereid aangeven hoe hoog hun winsten waren, hoeveel daarvan is uitgekeerd aan de aandeelhouders en voor hoeveel subsidie zij in aanmerking komen?

Antwoord 6

Dit is openbare informatie die te vinden is in de jaarverslagen van de individuele maatwerkbedrijven. Voor meer inzicht daarin verwijs ik uw Kamer daarom naar deze jaarverslagen.

Daarbij merk ik op, zoals ook in het antwoord op vraag 2 aangegeven, dat de lijst van 20 bedrijven die in het rapport van Milieudefensie aan de orde komen, slechts ten dele overlapt met de lijst van de 15 grote uitstoters waarmee in het kader van de maatwerkafspraken wordt gesproken.

Vraag 7

Worden in de maatwerkafspraken met deze bedrijven hun bovenmatige winstuitkeringen aan aandeelhouders ook meegenomen in het bepalen van eventuele overheidssteun aan het betreffende bedrijf?

Antwoord 7

Het vertrekpunt bij de maatwerkafspraken zijn de verduurzamingsplannen van het betreffende bedrijf en de financiële en niet-financiële randvoorwaarden om de benodigde investeringen tijdig te kunnen doen. Een eventuele subsidie voor verduurzaming is bijvoorbeeld bedoeld om een onrendabele top af te dekken van maatregelen die nodig zijn in het kader van klimaatbeleid maar die op zichzelf niet financieel rendabel zijn en anders niet gerealiseerd zouden worden.

Dat geldt zowel voor generieke subsidies als voor eventuele maatwerksubsidies en staat los van een eventuele winstbestemming waartoe de onderneming zou kunnen besluiten. Volgens het Nederlandse vennootschapsrecht komt de winst van een vennootschap de aandeelhouders van die vennootschap ten goede, tenzij de statuten anders bepalen. Wel wordt binnen maatwerk oversubsidiëring van projecten tegengegaan in de afspraken, bijvoorbeeld door het opnemen van een *clawback*-mechanisme. Voor meer informatie over financiële ondersteuning en de voorwaarden die daarvoor

gelden bij de maatwerkaanpak verwijs ik uw Kamer naar de Kamerbrief Afwegingskader maatwerkafspraken verduurzaming industrie.²

Vraag 8

Zijn er gerichte belastinginstrumenten, zoals eerder de overwinstenheffing, die bedrijven die hoge winsten maken nadat ze verduurzamingsubsidies hebben ontvangen gericht kunnen belasten? Zo ja, op welke termijn zouden deze instrumenten ingezet kunnen worden?

Antwoord 8

Het is allereerst belangrijk te benadrukken dat het subsidiebedrag dat wordt verstrekt voor verduurzamingsprojecten, op basis van onder andere de SDE++, veelal al rekening houdt met een afname van de onrendabele top. De hoogte van het subsidiebedrag neemt namelijk af, wanneer de onrendabele top van het verduurzamingsproject lager wordt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij producenten van hernieuwbare elektriciteit, wanneer de elektriciteitsprijzen stijgen. Ook is winst van bedrijven die belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting altijd belast. Hoe hoger de winst van belastingplichtigen is, hoe hoger de door hen verschuldigde vennootschapsbelasting is. Dit geldt ook voor bedrijven die subsidie hebben ontvangen voor verduurzamingsprojecten.

Het Nederlandse belastingstelsel bevat geen specifieke heffing die toeziet op het belasten van hoge winsten bij bedrijven welke verduurzamingsubsidies hebben ontvangen. De problematiek bij een heffing op overwinsten³ is eerder beschreven en is verwant met een heffing op «hoge winsten» bij bedrijven die subsidie hebben ontvangen voor verduurzamingsprojecten. Hierbij spelen knelpunten ten aanzien van grondslag bepaling, afbakeningsproblematiek, uitvoering en juridische houdbaarheid (het selectieve karakter kan mogelijk strijdig zijn met (staatssteun)recht). Een specifieke heffing op overwinsten (of «hoge winsten» bij bedrijven die subsidies hebben ontvangen voor verduurzaming) is moeilijk af te bakenen en naar verwachting juridisch moeilijk houdbaar, bijvoorbeeld vanwege staatssteunaspecten. De winst van een specifieke groep bedrijven wordt dan immers verschillend belast. Het huidige kabinet vindt het bovendien niet wenselijk om een dergelijke aparte (over)winstbelasting in te voeren voor bedrijven die verduurzamen met behulp van subsidie.

Nederland heeft een systeem van vrije ondernemingswijze productie. Daar hoort bij dat bedrijven rendement moeten kunnen maken, ook als zij zijn geholpen om te verduurzamen. Verduurzamingsprojecten zijn bovendien belangrijk voor de transitie die Nederland moet doormaken naar een klimaatneutrale economie. Een heffing die specifiek bedrijven belast welke subsidie hebben ontvangen voor het nemen van verduurzamingsmaatregelen zal de verduurzaming van bedrijven in Nederland afremmen. Zoals hierboven beschreven wordt daarnaast de winst van deze bedrijven (voor zover deze belastingplichtig zijn) al belast onder de vennootschapsbelasting.

² Kamerstuk 29 826, nr. 179.

³ Kamerstuk 36 202, nr. 141.